

קידושין טז

שמות פרק כא

(ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יציא לחפשי חנם: (ג) אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו: (ד) אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: (ה) ואם אמר לאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא יצא חפשי: (ו) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם:

(ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים: (ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה: (ט) ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה: (י) אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע: (יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף:

(לב) אם עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל:

דברים פרק טו

(יב) כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: (יג) וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: (יד) העניק תעניק לו מצאנך ומגרנד ומיקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו: (טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדה ה' אלהיך על כן אנכי מצוה את הדבר הזה היום: (טז) והיה כי לאמר אליך לא יצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך: (יז) ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן: (יח) לא יקשה בעינך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה:

ויקרא פרק כה

(לט) וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד: (מ) כשכיר תתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך: (מא) ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבתיו ישוב: (מב) כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: (מג) לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך:

(מז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: (מח) אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו גאלנו: (מט) או דדו או בן דדו גאלנו או משאר בשרו ממשפחתו גאלנו או השיגה דו ונגאל: (נ) וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו: (נא) אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנתו:

מקור לעבד עברי שנקנה בשטר: אמר עולה, אמר קרא: (שמות כא) **אם אחרת יקח לך**, הקישה הכתוב לאחרת, מה אחרת מקניא בשטר, אף אמה העבריה מקניא בשטר. **קושי**: הניחא למייד שטר אמה העבריה אדון כותבו, אלא למייד אב כותבו, מאי איכא למימר? דאיתמר: שטר אמה העבריה מי כותבו?

רב חסדא	רב הונא
אב כותבו	אדון כותבו

הניחא לרב הונא, אלא לרב חסדא מאי איכא למימר?

תירוץ: אמר רב אחא בר יעקב, אמר קרא: (שמות כא) **לך תצא כצאת העבדים**, אבל נקנית היא כקנין עבדים, ומאי ניהו? שטר.

קושי: ואימא: אבל נקנית היא כקנין עבדים, ומאי ניהו? חזקה!

תירוץ: אמר קרא: (ויקרא כה) **והתנחלתם אותם לפניכם אחריכם**, אותם בחזקה - ולא אחר בחזקה.

קושי: ואימא: אותם בשטר - ולא אחר בשטר!

תירוץ: הכתיב: **לך תצא כצאת העבדים**.

קושי: ומה ראית?

תירוץ: מסתברא, שטר הי"ל לרבווי, שכן מוציאה בבת ישראל.

קושי: אדרבה, חזקה הי"ל לרבווי, שכן קונה בנכסי הגר!

תירוץ 1: באישות מיהת לא אשכחן.

תירוץ 2: להכי אהני **אם אחרת**.

רב חסדא	רב הונא
אב כותבו	אדון כותבו
לך תצא כצאת העבדים	אם אחרת יקח לך

שאלה על רב הונא: ורב הונא, האי **לך תצא כצאת העבדים** מאי דריש ביה?

תשובה: ההוא מיבעי ליה: שאינה יוצאה בראשי אברים כעבד.

תגובת רב חסדא לזה: ורב חסדא? אייכ, לכתוב קרא לא תצא כעבדים, מאי **כצאת**

העבדים? ש"מ תרתי.

מקור לקונה את עצמו בשנים. דכתיב: (שמות כא) **ע עני יצבד ופסיוצית וגוי**.

מקור לקונה עצמו ביובל: דכתיב: (ויקרא כה) **צצ שנת היופל יצבד צחק**:

מקור לקונה עצמו בגרעון כסף: אמר חזקיה, דאמר קרא: (שמות כא) **והפדה**, מלמד, שמגרע פדיונה ויוצאה.

הבאת ברייתא בנושא: תנא; **וקונה את עצמו בכסף ובשוה כסף, ובשטר**.

קושי:

- בשלמא כסף, דכתיב: (ויקרא כה) **מכסף מקנתו**;
  - שוה כסף נמי, (ויקרא כה) **יעיב דאילתו** אמר רחמנא - לרבות שוה כסף ככסף;
  - אלא האי שטר ה"ד?
    - אילימא דכתב ליה שטרא אדמיה, היינו כסף!
    - אלא שיחרור, שטר למה לי? לימא ליה באפי תרי זיל, א"נ באפי בי דינא זיל!
- מסקנה**: אמר רבא, זאת אומרת: עבד עברי גופו קנוי, והרב שמחל על גרעונו - אין גרעונו מחול.

יתירה עליו אמה העבריה.

עוד דרך שלא מוזכר במשנה: אמר ר"ל: אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האב מרשות אדון, מק"ו: ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב - מוציאין מרשות אדון, מיתה שמוציאה מרשות אב - אינו דין שמוציאה מרשות אדון.

מקורות שסותרים את דברי ריש לקיש

המקור	הקושי	דחיית הקושי
יתירה עליו אמה העבריה, שקונה את עצמה בסימנין	ואם איתא, ניתני נמי מיתת האב!	תירוץ 1 : תנא ושייר. קושי : מאי שייר דהאי שייר? תירוץ : שייר מיתת האדון. קושי : אי משום מיתת האדון לאו שיורא הוא, דכיון דאיכא נמי באיש לא קתני. דחייה : ואלא ניתני! תירוץ 2 : תנא, דבר שיש לו קצבה קתני, דבר שאין לו קצבה לא קתני. קושי : והא סימנין דאין להם קצבה וקתני! תירוץ : אמר רב ספרא: אין להם קצבה למעלה, אבל יש להם קצבה למטה
ר' שמעון אומר: ד' מעניקים להם, ג' באיש וג' באשה, ואי אתה יכול לומר ד' באחד, לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה	ואם איתא, ניתני נמי מיתת אב! וכ"ת ה"נ תני ושייר, והא ארבעה קתני! וכי תימא, תנא דבר שיש לו קצבה קתני, ודבר שאין לו קצבה לא קתני, והא סימנין דאין להם קצבה וקתני! וכי תימא, ה"נ כדרב ספרא, והאיכא מיתת אדון, דאין להם קצבה וקתני!	מיתת אדון נמי לא קתני. ואלא ארבעה מאי ניהו? שנים, ויובל, ויובל של רציעה, ואמה העבריה בסימנים. תיזוק לתירוץ : ה"נ מסתברא, דקתני סיפא: אי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם, לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה ; ואם איתא, באשה מיהא משכחת לה ארבעה, שמע מינה.
ואלו מעניקים להם: היוצא בשנים, וביובל, ובמיתת האדון, ואמה העבריה בסימנים	ואם איתא, ניתני נמי מיתת אב! וכי תימא, תנא ושייר, והא אלו קתני! וכי תימא, דבר שיש לו קצבה קתני, דבר שאין לו קצבה לא קתני, והא סימנין דאין להם קצבה וקתני! וכי תימא, ה"נ כדרב ספרא, האיכא מיתת אדון	הקושי נשאר

קושי על הברייתא האחרונה: והא ריש לקיש ק"ו אמר!

תירוץ: קל וחומר פריכא היא, משום דאיכא למיפרך: מה לסימנין שנשתנה הגוף, תאמר במיתת אב שכן לא נשתנה הגוף?

